

РОЛЬ ПАУЗ У ПРОСОДИЧНІЙ АКТУАЛІЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ВИСЛОВЛЕНЬ ВІДМОВИ

Сокирська О.С., Буга С.Ю.

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

olgasokyrsk@gmail.com

jabubi21@gmail.com

The paper outlines the interplay of prosodic means in actualising the semantic and pragmatic loading of English refusal utterances. The authors analyse the prosodic organisation of refusal utterances with a view to defining the role and significance of pauses in highlighting and conveying the reason generating the utterance of refusal.

***Key words:** refusal utterances, prosodic organization, intonation means, pauses, English dialogue speech, interaction of language means.*

Дослідження просодичної організації емоційних висловлень є динамічною та перспективною галуззю лінгвістики, що має вагомим прикладним значенням. Аналіз впливу просодичних параметрів на актуалізацію висловлення та ідентифікацію емоційного змісту сприяє глибшому розумінню когнітивних і соціальних механізмів, які визначають характер людської комунікації. Вітчизняні дослідники (Клименюк, 2010; Козуб, 2020; Тараненко, 2018; Тараненко, 2021) та вчені за кордоном (Brazil, 1997) активно займаються вивченням ролі просодії, зокрема в контексті реалізації висловлювань відмови, які слугують формою емоційного вираження.

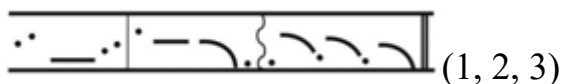
Взаємодія просодичних характеристик і емоційного забарвлення не лише поглиблює наше розуміння механізмів людської комунікації, а й сприяє удосконаленню методів і технологій у зазначених галузях. У міжособистісній комунікації просодична структура мовлення відіграє не менш значущу роль, ніж його змістовий аспект. Взаємодія сегментних і надсегментних рівнів безпосередньо впливає на процеси формування, інтерпретації та сприйняття висловлень. Зокрема, просодична організація висловлення відмови кодує не лише сам факт відмови, а й комунікативну інтенцію мовця та його емоційне ставлення до співрозмовника.

Інтонаційна структура є одним із ключових компонентів просодичної організації емоційних висловлень. Варіативність інтонаційного оформлення зумовлює широкий спектр можливих інтерпретацій висловлення. Зокрема, використання пауз, їхня позиція в інтонаційному контурі та тривалість можуть сигналізувати про нерішучість, сумніви або, навпаки, виражати впевненість, ввічливість чи прагнення акцентувати певний змістовий елемент.

В роботі (Калита, 2022) паузи розглядають як специфічний енергетичний феномен комунікації, що сигналізує про рівень емоційно-прагматичної енергії мовця, що спонукає до відповідних когнітивно-декодуєчих процесів у психічній сфері реципієнта. Тому, з енергетичної точки зору пауза може набувати статусу потужного засобу сугестивного впливу на співрозмовника. *Пауза* визначається як перериванням звучання мовлення або мовчанням і, будучи засобом інтонаційної організації мовленнєвого потоку, забезпечує виділення синтагм за рахунок різкого перепаду їх тональних рівнів та тембральних змін якості голосу мовця (там само). Більшість лінгвістів поділяють всі паузи на два основні укрупнені класи – логічні та емоційні.

Проілюструвати вплив пауз на сприйняття можна з допомогою відмови, що належить до класу причин «не хочу», актуалізованої мовцями низького соціокультурного рівня. Дана відмова характеризується перцептивною паузою між другою та третьою інтонаційними групами. Для даного висловлення характерним є розташування більшості пауз між синтагмами та всередині синтагми, але їхнє використання визначається передусім семантичною структурою фрази, наприклад:

HOPPER. You don't mind my taking Agatha off to Australia, then, Duchess?
DUCHESS OF BERWICK. [Indignantly.] "To Australia?" (1) "Oh, don't mention (2) [§]that \dreadful \vulgar place. (3) (Wilde, 2020, p. 25).

В наведеному прикладі мовець навмисно робить паузу між *that \dreadful* щоб підсилити відмову і підкреслити, що він навіть не хоче розглядати цей варіант.

Наступний приклад ілюструє відмову, актуалізовану мовцем високого соціокультурного рівня. Висловлення належить до класу причин «не можу». Причиною відмови є неприйнятність пропозиції.

LORD CAVERSHAM. Goodmorning, Lady Chiltern! Warmest congratulations to you, Chiltern, on your brilliant speech last night. I have just left the Prime Minister, and you are to have the vacant seat in the Cabinet. <...>

SIR ROBERT CHILTERN. I cannot accept this offer, Lord Caversham. || (1) I have made up my mind [§]to decline it (2) (Wilde, 2012, p. 81).

Темп другої фрази пана Роберта сприймається як помірний та дещо сповільнений на відрізку між *mind* та *to decline* завдяки паузі всередині синтагм, які, з іншого боку, виділяють слово *to decline* та надають йому більшої ваги в

даній ситуації, а в поєднанні з високою швидкістю зміни руху середньо-спадного тону (*decline*) свідчить про остаточність рішення.

$$\overline{\dots - \xi \dots} \parallel \quad (2).$$

Результати дослідження актуалізації пауз у висловленнях відмови, що належать до класу причин «не можу», показують, що переважна більшість їхніх інтонаційних груп завершується короткою незаповненою паузою. Детальніше розглядаючи цей аспект, можна відзначити, що у відмовах, реалізованих мовцями високого соціокультурного рівня, переважає коротка пауза (76,47%), тоді як середня пауза посідає друге місце за частотністю (17,64%).

Аналіз просодичної організації висловлень відмови, що належать до класу причин «не можу», свідчить про домінування коротких незаповнених пауз у завершенні більшості інтонаційних груп. Розглядаючи цей параметр детальніше, неважко помітити, що у відмовах, які належать до класу причин «не можу», актуалізованих мовцями високого соціокультурного рівня, домінує коротка пауза (76,47%), а наступною за частотністю (17,64%) є середня пауза.

Варто також зазначити, що коротка пауза також домінує (54,16% і 60,86%) у висловленнях відмови, актуалізованих мовцями середнього та низького соціокультурних рівнів. Пауза середньої тривалості є другою за повторюваністю у висловлень відмови, актуалізованих представниками цих двох соціокультурних груп, і становить 45,83% та 39,13% випадків відповідно.

Подальше дослідження просодичної організації висловлень відмови сприятиме більш глибокому розумінню емоційного мовлення. Аналіз просодичного оформлення різних типів емоційних висловлень у різних культурах та на різних соціокультурних рівнях дозволить дослідникам розширити знання про те, як ці чинники впливають на структуру емоційних висловлень і їхнє сприйняття. Перспективним напрямком для подальших досліджень є вивчення функціонування пауз у просодичній організації відмови, зокрема їхнього впливу на інтерпретацію емоційного контексту, а також визначення взаємозв'язку між тривалістю пауз і когнітивними процесами, що супроводжують сприйняття емоцій.

Література

1. Brazil, D. (1997) *The Communicative Value of Intonation in English*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Kalyta, A. & Klymeniuk, A. (2022) *Metodolohycheskye osnovy kohnytyvnykh lingvo-energetycheskykh yssledovanyi*: Kyiv: MPP "LINO". [in Ukrainian]

3. Klymeniuk, O. V. (2010). *Knowledge, perception, cognition*. Ternopil: Textbooks and manuals.
4. Kozub L., Valigura O. & Monashnenko A. (2020). Prosody of English Television Advertising: Sociolinguistic Features and Pragmatic Potential. *Euromentor Journal. Studies About Education*. Volume XI, No. 1/March. Bucharest: “Dimitrie Cantemir” Christian University. 13-38. <https://euromentor.ucdc.ro/EUROMENTOR%20March%20%20%202020.27.03.pdf>
5. Taranenko, L. & Schaefer, S. (2018). *Prosodic Expression of Emotional-And-Pragmatic Potential of a Spoken English Proverb*, *Advanced Education* 9, 169-177. DOI: 10.20535/2410-8286.135094
6. Taranenko, L. (2021). Interaction of Segmental and Suprasegmental Means in Realizing the English Folk Text Pragmatic Orientation. *Linguistic Studies*. Issue 41, 251-257. DOI: 31558/1815-3070.2021.41.25
7. Wilde, O. (2000). *An ideal husband*. London: Dover Thrift Editions.
8. Wilde, O. (2012). Lady Windermere’s Fan [Electronic Resource]. An Electronic Classics. Access Mode: <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/oscar-wilde/lady-windermere-fan.pdf>.